

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ
КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНКИ НАВЧАЛЬНИХ
ДОСЯГНЕНЬ ШКОЛЯРІВ ІЗ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Москаленко Наталія¹, Круцевич Тетяна², Пангелова Наталія³

¹Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту

²Національний університет фізичного виховання і спорту України

³Університет Григорія Сковороди в Переяславі

DOI: 10.32540/2071-1476-2021-2-101-110

Annotation

Introduction and purpose of the study. Building effective educational systems that provide quality education is important for the development and economic growth of the country. In order to determine the degree of achievement of educational goals, it is necessary to have the tools to do so.

Assessment of students plays an important role in the process of learning physical education and is an integral part of it, so finding and justifying the most optimal criteria for the assessment system for students of different ages is an urgent scientific problem, which will improve the quality of physical education.

The purpose of the study is to scientifically substantiate modern approaches and criteria for assessing the educational achievements of students of different ages, which will help improve the quality of the educational process in physical education in general secondary education.

Material and methods of research: theoretical analysis and generalization of data of scientific and methodical literature and documentary materials; comparison method; method of system analysis; historical and logical method; descriptive method.

Results of the research. The system of control and evaluation at different stages of physical education should take into account the age characteristics of children, motivational priorities, psychological characteristics, the level of development of cognitive abilities. The criteria by which it is carried out play an important role in the formative and final evaluation. The criteria are determined by the teacher according to each type of educational activity with a focus on the requirements for mandatory learning outcomes and competencies of students defined by the State Standard and the expected results specified in the educational programs.

Conclusions. The modern approach to assessment of academic achievement should involve the use of a set of different criteria depending on the age group of students, namely: assessment of psychomotor component (assessment of motor skills and abilities from the program material, level of physical qualities, personal progress in physical fitness), cognitive component (assessment of students' behavior, their attitude to the subject, involvement in the implementation of exercises, participation, readiness for the lesson, cooperative actions, behavior, etc.).

Key words: physical education, control system, educational achievements, final and formal assessment of students.

Анотація

Вступ і мета дослідження. Побудова ефективних освітніх систем, які забезпечують якісне навчання, має важливе значення для розвитку та економічного росту країни. Для того, щоб визначити ступень досягнення цілей освіти, необхідно мати інструментарій, який дозволяє це зробити.

Оцінювання учнів відіграє важливу роль у процесі навчання з фізичного виховання та є його інтегральною частиною, тому пошук та обґрунтування найбільш оптимальних критеріїв системи оцінки для школярів різних вікових груп є актуальною науковою проблемою, вирішення якої дозволить підвищити якість навчального процесу з фізичного виховання закладах загальної середньої освіти.

Мета дослідження – науково обґрунтувати сучасні підходи та критерії оцінювання навчальних досягнень учнів різних вікових груп, що будуть сприяти підвищенню якості навчального процесу з фізичного виховання у закладах загальної середньої освіти.

Матеріал і методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури та документальних матеріалів; метод порівняння; метод системного аналізу; історико-логічний метод; описовий метод.

Результати дослідження. Система контролю та оцінювання на різних етапах навчання з фізичного виховання повинна враховувати вікові особливості розвитку дітей, мотиваційні пріоритети, психологічні особливості, рівень розвитку пізнавальних здібностей. Важливу роль у формуальному та підсумковому оцінюванні відіграють критерії, за якими воно здійснюється. Критерії визначаються вчителем відповідно до кожного виду навчальної діяльності з орієнтуванням на вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей учнів, визначених Державним стандартом й очікуваних результатів, зазначених в освітніх програмах.

Висновки. Сучасний підхід до оцінювання навчальних досягнень повинен передбачати використання комплексу різних критеріїв у залежності від вікової групи школярів, а саме: оцінку психомоторного компоненту (оцінювання рухових навичок та умінь із програмного матеріалу, рівень розвитку фізичних якостей, особистий прогрес у фізичній підготовленості), когнітивного компоненту (оцінка поведінки учнів, їх ставлення до предмета, залученість до виконання вправ, участь, підготовленість до уроку, сумісні дії, поведінка тощо).

Ключові слова: фізичне виховання, система контролю, навчальні досягнення, підсумкове та формуальне оцінювання учнів.

Аннотация

Введение и цель исследования. Построение эффективных образовательных систем, обеспечивающих качественное обучение, имеет важное значение для развития и экономического роста страны. Для того, чтобы определить степень достижения целей образования необходимо иметь инструментарий, который позволяет это сделать.

Оценивание учеников играет важную роль в процессе обучения по физическому воспитанию и является его интегральной частью, поэтому поиск и обоснование наиболее оптимальных критериев системы оценки для школьников разных возрастных групп является актуальной научной проблемой, решение которой позволит повысить качество учебного процесса по физическому воспитанию в учреждениях общего среднего образования.

Цель исследования – научно обосновать современные подходы и критерии оценки учебных достижений учащихся разных возрастных групп, которые будут способствовать повышению качества учебного процесса по физическому воспитанию в учреждениях общего среднего образования.

Материал и методы исследования: теоретический анализ и обобщение данных научно-методической литературы и документальных материалов; метод сравнения; метод системного анализа; историко-логический метод, описательный метод.

Результаты исследования. Система контроля и оценки на разных этапах обучения по физическому воспитанию должна учитывать возрастные особенности развития детей, мотивационные приоритеты, психологические особенности, уровень развития познавательных способностей. Важную роль в формирующем и итоговом оценивании играют критерии, по которым оно осуществляется. Критерии определяются учителем в соответствии с каждым видом учебной деятельности, с учетом требований к обязательным результатам обучения и компетентностей учащихся, определенных Государственным стандартом и ожидаемых результатов, указанных в образовательных программах.

Выводы. Современный подход к оценке учебных достижений должен предусматривать использование комплекса различных критериев в зависимости от возрастной группы школьников, а именно: оценку психомоторного компонента (оценка двигательных навыков и умений по программному материалу, уровень развития физических качеств, личный прогресс в физической подготовленности), когнитивного компонента (оценка поведения учащихся, их отношение к предмету, вовлеченность в выполнение упражнений, участие, подготовленность к уроку, совместные действия, поведение и т.д.).

Ключевые слова: физическое воспитание, система контроля, учебные достижения, итоговое и формирующее оценивания учеников.

Вступ. Побудова ефективних освітніх систем, які забезпечують якісне навчання має важливе значення для розвитку та економічного зростання країни. Для того, щоб визначити ступень досягнення цілей освіти необхідно мати інструментарій, який дозволяє це зробити.

Одним із важливих критеріїв підвищення якості організації навчального процесу з фізичного виховання є система оцінки навчальних досягнень учнів (Дикий, 2019; Ковылева, 2010; Фишман, Голуб, 2007). У всіх європейських країнах участь, прогрес і розвиток учнів у фізичному вихованні регулярно контролюється та оцінюється протягом усього навчального року. Проте методи оцінювання можуть бути різними, залежно від країни та рівня освіти.

Проблемі оцінки якості освіти та результатів навчальної діяльності сьогодні приділяється значна увага у всіх країнах світу. Технології оцінювання залежать від концепцій та стратегій, які переважають у тих чи інших освітніх системах.

Треба відзначити, що контроль та оцінка досягнень учнів є необхідною, але недостатньою умовою для вдосконалення системи освіти.

У 2011 році Група організацій Всесвітнього банку розпочала реалізацію «Стратегії в галузі освіти на період до 2020 року: навчання для всіх», в рамках якої отримують підтримку в систематичному аналізі та підвищенні результативності роботи їх системи освіти. В рамках даної Стратегії, яка має назву SABER (англ.) «Systems Approach for Better Education Results», створюється набір діагностичних інструментів для дослідження освітніх систем

(Кларк, 2012).

Оцінка – це лише один із ключових елементів системи освіти, до яких також треба віднести підготовку вчителя до професійної кар'єри та підвищення його професійного рівня, умови роботи вчителя, систему управління і керівництва в закладі освіти, особливості навчального плану, підручники, інвестування ресурсів.

Теоретичні аспекти проблеми контролю та оцінки навчальних досягнень були розглянуті з різних позицій в роботах видатних вчених Амонашвілі Ш.О., Бабанського Ю.К., Лернера І.Я., Цейтліна В.С. та інших. Досліджено функції оцінювання, сформульовані вимоги до знань, умінь і навичок учнів, розкрито методи контролю. Дані теоретичні розробки були основою для створення традиційних форм оцінювання, однак їх педагогічний потенціал використовується недостатньо.

Важливим є використання зарубіжного досвіду щодо проблеми оцінювання навчальних досягнень учнів, який представлений у роботах О. Локшиної, М.А. Пінської, А.К. Савіної, В. Bloom (Локшина, 2009; Пінська, 2010; Савина, 2014; Bloom, Englehart, Furst, Hill & Krathwohl, 1956).

Окремі роботи представлені з проблеми оцінювання навчальних досягнень учнів у фізичному вихованні (Ковальчук, 2012; Русаков, Кулешова, 2018; Москаленко, Яковенко, 2019; Сороколіт, 2012).

Існуюча система оцінювання відображає лише результати засвоєння знань, а не процес пошукової, пізнавальної активності школярів і сформовану в нього систему цінностей.

Важливим завданням системи оцінювання навчальних досягнень є визначення труднощів

учня або класу в цілому, оскільки на основі даної інформації вчитель може ефективно управляти навчальним процесом.

Якісна організація системи фізичного виховання передбачає правильно побудовану систему оцінювання навчальних досягнень учнів. Треба відзначити, що вчителі в якості критеріїв оцінки з фізичної культури в основному використовують кількісні та якісні показники, а саме – оцінку рівня фізичної підготовленості та оволодіння технікою рухових дій.

Сучасний підхід до оцінювання навчальних досягнень повинен передбачати використання комплексу різних критеріїв в залежності від вікової групи школярів, а саме: оцінку психомоторного компоненту (оцінювання рухових навичок та умінь з програмного матеріалу, рівень розвитку фізичних якостей, особистий прогрес у фізичній підготовленості), когнітивного компоненту (оцінка поведінки учнів, їх ставлення до предмета, залученість до виконання вправ, участь, підготовленість до уроку, кооперативні дії, поведінка тощо) (Москаленко, Яковенко, Сидорчук, 2020).

Оцінювання учнів відіграє важливу роль у процесі навчання з фізичного виховання та є його інтегральною частиною, тому пошук та обґрунтування найбільш оптимальних критеріїв системи оцінки для школярів різних вікових груп є актуальною науковою проблемою, вирішення якої дозволить підвищити якість навчального процесу з фізичного виховання у закладах загальної середньої освіти.

Гіпотеза дослідження передбачає, що визначення найбільш ефективних критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів буде сприяти підвищенню якості

навчального процесу з фізичного виховання в закладах загальної середньої освіти.

Мета дослідження – науково обґрунтувати сучасні підходи та критерії оцінювання навчальних досягнень учнів різних вікових груп, що будуть сприяти підвищенню якості навчального процесу і мотивації учнів до занять з фізичного виховання у закладах загальної середньої освіти.

Матеріал і методи: теоретичний аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури та документальних матеріалів; метод порівняння; метод системного аналізу; історико-логічний метод; описовий метод.

Результати. У процесі організації фізичного виховання в закладах загальної середньої освіти важливим аспектом є впровадження ефективної системи педагогічного контролю та правильно побудована система оцінювання навчальних досягнень учнів.

Перевірка й оцінювання передбачає систематичне та об'єктивне визначення навчальних досягнень учнів відповідно до програмних вимог. Якщо контроль організовано методично правильно, і він є об'єктивним, це дає можливість визначити невикористані можливості дитини, стимулює учнів до активної пізнавальної навчальної діяльності, самовизначення, самостійності, відповідальності.

Оцінювання – це процес встановлення рівня навчальних досягнень учнів. Його результатом є оцінка, яка у фізичному вихованні використовується за наступними критеріями: якісні показники – це ступінь оволодіння програмним матеріалом; кількісні – це зміни у показниках фізичної підготовленості; показники рівня теоретичних знань; суб'єктивні показники, які залежать від бачення вчителя.

Традиційна система оцінювання вчителя пов'язана з реєстрацією успіхів учнів у відповідності

до державних стандартів і мотивацією до навчальної діяльності.

Якісна оцінка навчальних досягнень здійснюється в тому випадку, якщо створюється освітнє середовище, яке сприяє емоційному, соціально-особистісному розвитку дитини, збереженню його індивідуальності, забезпеченню психологічної комфортності у взаємодії учня та вчителя.

Сьогодні існують різні погляди щодо відміни оцінювання навчальних досягнень учнів. Дослідження за Міжнародною програмою з оцінки освітніх досягнень школярів PISA спрямовані на оцінку здібностей учнів застосувати отримані у школі знання і вміння у життєвих ситуаціях (Пивоварова, 2011). Це є сучасний підхід. Школярі повинні та бажають мати можливість отримувати інформацію про досягнуті результати на різних етапах навчання. Таку можливість надає ідея відкритої освіти. Це дозволяє учням стати активним учасником освітнього процесу. Вчителю необхідно створити умови для реалізації самостійної пізнавальної діяльності, забезпечення емоційної підтримки.

Оціночна діяльність педагога повинна здійснюватися в інтересах соціально-психологічного розвитку дитини, бути адекватною, справедливою та об'єктивною

Даний підхід передбачає зміни у формах, способах і засобах оцінювання навчальних досягнень учнів.

Одним із сучасних підходів до системи оцінювання навчальних досягнень є обґрунтування критеріально-оцінного інструментарію, який дає можливість визначити рівень сформованості комунікативних, пізнавальних, особистісних компонентів.

До найбільш значимих критеріїв можна віднести: інтерес до уроку фізичної культури, рівень засвоєння навчального матеріалу, виконання вказівок учителя,

пізнавальна активність, ініціативність, самооцінки та оцінки виконання вправ; взаємодія з партнерами (комунікативна взаємодія); виконання обов'язків керівника групи, помічника вчителя, судді; самостійна організація міста занять, підбір інвентаря і вміння використовувати в конкретних умовах, вміння скласти індивідуальні оздоровчі програми та комплекси самостійних занять фізичними вправами, вміння контролювати і оцінювати рухову активність.

Кожен учитель може мати свій перелік критеріїв оцінювання навчальних досягнень, однак важливим фактором є комплексність і справедливість системи оцінювання.

Оцінювання навчальних досягнень повинні враховувати вікову групу дітей і відповідати вимогам Державних стандартів і Типових навчальних програм [4,5,15].

Визначають оцінювання результатів навчання (підсумкове оцінювання) й оцінювання для навчання (формувальне оцінювання). О. Локшина трактує формувальне оцінювання як інтерактивне оцінювання учнівського прогресу, що дає змогу вчителям визначати потреби учнів, адаптуючи до них процес навчання (Локшина, 2009).

Слід відзначити, що освітня реформа «Нова українська школа» передбачає запровадження формувального оцінювання, що дає можливість відслідковувати і підтримувати інтерес до навчальної діяльності, виявлення труднощів, з якими діти можуть зустрітися в процесі навчання. Для педагога формувальне оцінювання означає підтримку досягнень учня (Шакиров, Кыдыралиева, Сахарова, Буркітова, 2012). Вчителі повинні вчити використовувати інформацію з оцінювання для корекції навчального процесу, підбору адекватних засобів і методів навчання (Аужанова, 2016).

Вченими визначені наступні компоненти застосування формульованого оцінювання і збереження вчителем ефективного зворотного зв'язку з учнем; – активна участь у процесі власного навчання; коригування навчального процесу на основі результатів оцінювання; визначення впливу оцінювання на мотивацію, вміння оцінювати свої знання самостійно (Кабан, 2017).

Система контролю та оцінювання на різних етапах навчання з фізичного виховання повинна враховувати вікові особливості розвитку дітей, мотиваційні пріоритети, психологічні особливості, рівень розвитку пізнавальних здібностей.

Важливу роль у формульованому та підсумковому оцінюванні відіграють критерії, за якими воно здійснюється. Критерії визначаються вчителем відповідно до кожного виду навчальної діяльності з орієнтуванням на вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей учнів (Шакиров, Кыдыралиева, Сахарова, Буркітова, 2012), визначених Державним стандартом й очікуваних результатів, зазначених в освітніх програмах.

Як зазначають Русаков А.А., Кулешова О.В., в систему оцінювання необхідно включати основоположні аспекти діяльнісного системного особистісно орієнтованого та комплексного підходів, що впливають на (Русаков, Кулешова, 2018):

- ефективність дії на емоційно-чуттєву, ціннісну та поведінкову сфери учнів;

- комплексне врахування мотиваційної спрямованості, бажання займатися фізкультурно-спортивною діяльністю як на уроках фізичної культури, так і самостійно;

- реалізація фізкультурно-оздоровчих занять коригуючої, здоров'яформульованої спрямованості;

- формування умінь складати індивідуальну траєкторію фіз-

культурної освіти, навичок оцінювати, коригувати особистісні досягнення;

- створення індивідуальних оздоровчих програм.

У галузі «Фізкультурна освіта» формульоване оцінювання учнів може здійснюватися через:

- педагогічне спостереження. Вчитель може спостерігати, як учні зацікавлені змістом і формою заняття (конкретними вправами), їх ставленням до виконання завдань вчителя (усвідомлене, відповідальне, сумлінне або навпаки); ставленням до вчителя (поважне, байдуже, безтактне); взаємовідносинами між учнями (міжособистісні та групові); ставленням учнів до зовнішнього вигляду, постави, діяльності інших; прояву особистої ініціативи, творчої активності, вміння учня контролювати свої дії, емоції, поведінку в процесі виконання фізичних вправ, вміння оцінювати результати навчальної діяльності;

- портфоліо учнівських робіт. Для дітей молодшого шкільного віку нами запропоновано впровадження зошитів з фізичної культури в процесі інтегрованих уроків згідно зі змістом Типових навчальних програм для 1 класу «Пригоди Фізкультуркіна», для 2 класу – «Разом з Фізкультуркіном», для 3 класу – «Фізкультуркін в країні Спортландія», для 4 класу – «Спортивний клуб Фізкультуркіна». У зошитах представлені різноманітні завдання – виконання малюнків, складання і розв'язання кросвордів, творчі завдання з фізичного виховання, фізичні вправи для формування постави, розвитку фізичних якостей.

Використання зошитів дозволяє вчителю визначити результати, що досягнуті учнем у «Фізкультурній освіті», а також у різних видах діяльності – навчальній, творчій, соціальній, комунікативній, що відповідає основним компетенціям і є важливим елементом практико-орі-

єнтованого підходу до навчання у фізичному вихованні.

У середній і старшій школі роль портфоліо значно зростає. Учні, які є суб'єктами освітнього процесу, активно включаються в самостійну пізнавальну діяльність, а вчитель повинен створити умови, забезпечуючи підтримку, позитивний емоційний фон для досягнення успіху у навчанні кожного учня (Вілмут, 2007; Вілмут, 2007; Кузьмінська, 2006).

Експертизи робіт і аналіз отриманих результатів навчання проводять спільно.

Для портфоліо учня можна запропонувати використання наступних завдань: створення і презентація індивідуальних оздоровчих програм відповідно до фізичного стану з урахуванням мотиваційних пріоритетів, планування програми занять з обраного виду рухової активності з урахуванням попередніх результатів; реферати, творчі роботи з основ здорового способу життя.

Можна також використовувати «Портфоліо досягнень» для визначення об'єктивних результатів діяльності учня, а саме визначення та аналіз динаміки показників фізичного стану на основі «Паспорта здоров'я»; фіксація спортивних досягнень учня; результати участі у масових фізкультурних і спортивних заходах, рівень залученості у фізкультурну діяльність.

Результати досліджень Пивоварової С.М. свідчать, що однією з причин відставання учнів у навчанні є слабкий розвиток умінь критично оцінювати результати своєї навчальної діяльності. Вона зазначає про необхідність «включення механізмів самоосвіти, самопізнання, самоактуалізації особистості» для стимулювання мотивації до навчання. Особливо ця проблема актуалізується на ступені профільної освіти, яка повинна створювати умови для диференціації та індивідуалізації, а, можливо, і створення індивіду-

альних навчальних планів учнів (Пивоварова, 2011).

В залежності від того, з якою метою створюється портфоліо можна виділити такі види (Пивоварова, 2011):

1. В залежності від мети, яка відображає результат діяльності:

- портфоліо-власність (збирається для себе);

- портфоліо-звіт (для вчителя).

2. За змістом:

- портфоліо досягнень – це матеріали та оцінка або самооцінка досягнень;

- проблемно-орієнтований портфоліо – це матеріали, які відображають роботу учня з окремої теми.

Класичний портфоліо містить чотири розділи: «Портрет», «Колектор», «Робочі матеріали» та «Досягнення».

Розділ «Портрет» включає інформацію про учня-автора, який представляє себе. Він може відображати особливості автора, його мотиваційні пріоритети у фізичному вихованні і спорті, характеристика спортивної діяльності, мету створення портфоліо.

Розділ «Колектор» – це матеріали, які не належать учню, а, наприклад, запропоновані вчителем (програми занять з фізичної культури, інструкції), але знайдені учнем або іншими учнями.

Розділ «Робочі матеріали» повинні включати всі матеріали, які створені та систематизовані учнем.

До розділу «Досягнення» включаються матеріали, які, на думку учня, відображають його кращі результати і демонструють успіхи.

Структура портфоліо узгоджується між учнем і вчителем.

Науковці зазначають, що портфоліо учня – це один зі способів формування компетентностей.

Портфоліо – це важливий фактор мотивації до навчання. Він націлює учня на демонстрацію його прогресу у навчанні. Портфоліо – це одночасно і форма,

процес організації та технологія роботи учня з результатами його особистої творчої, проектної, досліджуваної або пізнавальної діяльності.

Метою оцінки якості роботи учня є можливість не тільки допомогти виявити труднощі, але й сильні сторони, тобто ресурси розвитку.

Важливим компонентом реалізації формульованого оцінювання є вміння визначити особистісний розвиток та соціалізацію учнів їхніми батьками. Батьки повинні знати особливості змін у фізичному розвитку, фізичній підготовленості, спортивних досягненнях і активності учнів у фізкультурній діяльності, його взаємодії з учнями та вчителем на уроках фізичної культури.

Формульоване оцінювання здійснюється через застосування прийомів отримання зворотного зв'язку щодо сприйняття та розуміння учнями навчального матеріалу.

Якісний зворотній зв'язок передбачає застосування умов, коли здійснюється орієнтація на створення освітнього середовища, яке сприяє емоційно-ціннісному, соціально-особистісному розвитку дитини, підтримці його індивідуальності, яка забезпечує психологічну комфортність у взаємодії між учнем і вчителем. В даному випадку здійснюється аналіз двостороннього процесу навчання, проявляється зворотній зв'язок, який дозволяє вносити корективи у навчальний процес.

Найвищим рівнем компетентної спрямованості зворотнього зв'язку є усвідомлення учнем своїх сильних сторін, він може спостерігати спрямований розвиток і критерії оцінки, які розроблені учнем і вчителем, будуть інтегруватися на особистісному досвіді і перейдуть у розряд самооцінки.

Запровадження процедури самооцінки у навчальний процес має велике значення, особливо для

учнів старшої школи, та передбачає: спільну розробку учителем і учнями чітких етапів оцінювання; створення необхідного психологічного настрою; забезпечення ситуації самостійного оцінювання результатів своєї діяльності; співставлення і висновки про ефективність роботи; складання індивідуальної програми діяльності на наступний етап навчання.

У процесі уроку фізичної культури в якості інструментарію формульованого оцінювання вчителі використовують різні види неформального вербально-невербального оцінювання: пряму вербальну похвалу («Добре», «Правильно», «Молодець»); вербальну похвалу («Продовжуй»); невербальне схвалення – це усмішка, жести; опосередковано вербальну підказку («Треба подумати»); невербальне попередження жестом; опосередковано вербальну незгоду («Точно?», «Ти впевнений?»); невербальне невдоволення, пряме невербальне порушення жестом; пряме вербальне порушення.

Також можна запропонувати застосування карток із завданнями – провести аналіз техніки виконання конкретної вправи або творче завдання, наприклад, вибрати підготовчі вправи для виконання розучуваної вправи; використання кольорових карток для оцінки виконання завдань; призові картки для оцінки техніки виконання рухових навичок, результатів тестування рухових якостей. Оцінювання завдань може здійснюватися вчителем або іншими учнями.

Значна увага повинна приділятися підсумковій оцінці, яка дає можливість визначити рівень засвоєння знань з предмета «Фізична культура» після завершення окремого періоду навчання для усвідомлення результатів і здійснення аналізу навчальних досягнень і причин, які не дозволили їх виконати.

Підсумкова оцінка навчальних досягнень учнів з фізичної культури, як правило, здійснюється за

показниками фізичної підготовленості, рівнем оволодіння практичних умінь і навичок, теоретичної підготовленості, навичок організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності, приросту показників фізичного стану.

Сучасним підходом є розробка критеріїв, які дають можливість оцінити здібності школярів застосовувати отримані знання та вміння в життєвих ситуаціях. Для цього вчителі фізичної культури можуть запропонувати учням спеціально розроблені ситуаційні та творчі завдання на основі використання вивчених фізичних вправ. Таким чином, оцінка навчальних досягнень учнів залежить від професійної майстерності вчителя і його вміння реалізувати свій творчий потенціал.

Дискусія. Одним із ключових питань удосконалення системи фізичного виховання в закладах загальної середньої освіти є реалізація сучасних підходів до оцінки навчальних досягнень учнів.

Більшість науковців зазначають про необхідність застосування комплексного підходу та впровадження широкого діапазону оціночних критеріїв.

Традиційна система оцінювання навчальних досягнень передбачає оцінку тільки кінцевого результату, а не процесуальний, змістовний рух учня до мети навчання. Тому впровадження ідеї «Відкритої освіти», тобто актив-

ної участі учня у навчально-пізнавальній діяльності є своєчасною, дає можливість оцінювати досягнутий результат школяра в процесі навчальної діяльності (Пивоварова, 2011).

Сьогодні спостерігається тенденція до розширення критеріїв оцінювання навчальних досягнень. Реформа «Нова українська школа» акцентує увагу на впровадженні підсумкового та формуального оцінювання. Специфіка предмета «Фізична культура» передбачає пошук і реалізацію нових способів оціночної діяльності, особливо у процесі формуального оцінювання.

Кабан Л.В. звертає увагу на те, що «формуальне оцінювання дає можливість учням усвідомлювати й відслідковувати особистий прогрес і планувати подальші кроки» (Кабан, 2017).

Запропоновані нами підходи щодо вирішення проблеми контролю і оцінки навчальних досягнень дають можливість вчителям фізичної культури використовувати у педагогічній діяльності сучасні підходи для якісного оцінювання досягнень учнів для створення навчального середовища, яке сприяє активному включенню учнів у фізкультурно-спортивну діяльність.

Висновки:

1. Існуюча система оцінювання відображає лише результати засвоєння знань, а не процес по-

шукової, пізнавальної активності школярів і сформовану в нього систему цінностей. Сучасний підхід до оцінювання навчальних досягнень повинен передбачати використання комплексу різних критеріїв в залежності від вікової групи школярів, а саме: оцінку психомоторного компоненту (оцінювання рухових навичок та умінь з програмного матеріалу, рівень розвитку фізичних якостей, особистий прогрес у фізичній підготовленості), когнітивного компоненту (оцінка поведінки учнів, їх ставлення до предмета, залученість до виконання вправ, участь, підготовленість до уроку, кооперативні дії, поведінка тощо).

2. Одним із сучасних підходів до системи оцінювання навчальних досягнень є обґрунтування критеріально-оцінного інструментарію, який дає можливість визначити рівень сформованості комунікативних, пізнавальних, особистісних компонентів.

3. У ході дослідження нами проведено науково-теоретичне обґрунтування підходів щодо контролю та оцінки навчальних досягнень школярів у фізкультурній освіті. Запропоновані критерії підсумкового та формуального оцінювання навчальних досягнень в залежності від вікової групи в процесі вивчення предмета «Фізична культура».

Автори заявляють, що не існують конфлікту інтересів.

Література

1. Аужанова Г.Г. Значимость формативного оценивания в школе. Образование и воспитание. 2016 №2 (7). С. 32-34.
2. Вілмут Дж. Використання портфоліо для навчання та оцінювання : навч. посібн. ; за ред. І. С.Булах, М. Р. Мруги. К. : Майстер-клас, 2007. 48 с.
3. Вілмут Дж. Оцінювання для навчання : навч. посіб. ; за ред. І. С.Булах, М. Р. Мруги. К. : Майстер-клас, 2007. 170 с.
4. Додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 28 січня 2014 року №1/9-74 «Ін-

References

1. Auzhanova G.G. (2016). Znachimost formativnogo otsienivaniia v shkolie. Obrazovaniie i vospitanie. №2 (7). S. 32-34. (in Russian).
2. Vilmut Dzh. (2007). Vykorystannia portfolio dlia navchannia ta otasiniuvannia : navch. posibn. ; za red. I.Ye. Bulakh, M.R. Mruhi. K. : Maister-klas, 48 s. (in Ukrainian).
3. Vilmut Dzh. (2007). Otsiniuvannia dlia navchannia : navch. posib. ; za red. I.Ye.Bulakh, M.R. Mruhi. K. : Maister-klas. 170 s. (in Ukrainian).
4. Dodatok do lysta Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 28 sichnia 2014 roku №1/9-74

- структивно-методичні матеріали щодо контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів загальноосвітніх навчальних закладів». Режим доступу : mon.gov.ua/content/Нормативно-правова%20база/1-9-74.pdf.
5. Додаток до наказу Міністерства освіти і науки України України від 19 серпня 2016 року №1009 «Орієнтовні вимоги до контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи». Режим доступу : old.mon.gov.ua/img/zstored/files/1-2-08-i.pdf.
 6. Дикий О.Ю. Сучасні підходи до організації фізичного виховання школярів. Педагогічний пошук. 2019. №1. С. 24-28. Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/pedp_2019_1_9.
 7. Кабан Л.В. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів у новій українській школі. Народна освіта [електронне наукове фахове видання]. Випуск №1(31), 2017. Режим доступу : https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=4471.
 8. Кларк Маргарит. Что является наиболее важным в системах оценки достижений учащихся: основные ориентиры. Пер.: А. Резанов, О. Гринькова. Вашингтон : Международный банк реконструкции и развития (Всемирный банк), 2012. 48 с. Серия SABER – Системный подход к улучшению результатов образования. Режим доступу : <https://documents1.worldbank.org/curated/es/772141468325303759/pdf/What-matters-most-for-student-assessment-systems-a-framework-paper.pdf>.
 9. Ковальчук В. Сучасні підходи до оцінювання навчальних досягнень із фізичного виховання студентів Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. праць. 2012. № 4 (20). С. 285-289.
 10. Ковылева Ю.Э. Мониторинг качества образования в современной школе: цена достижения образовательных результатов. Эксперимент и инновации в школе. 2010. №2. С. 45-50. Режим доступу : <https://cyberleninka.ru/article/n/monitoring-kachestva-obrazovaniya-v-sovremennoy-shkole-tsena-dostizheniya-obrazovatelnyh-rezultatov/viewer>.
 11. Кузьмінська О. Портфоліо як одна з форм оцінювання досягнень та саморефлексії ліцеїстів. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання. 2006. №4 (11). С. 44-50. Вилучено із : <https://sj.npu.edu.ua/index.php/kosn/article/view/596>.
 12. Локшина О.І. Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: теорія і практика (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.) : монографія . К. : Богданова А.М. , 2009. 404 с.
 13. Москаленко Н.В., Яковенко А.В. Національні «Instruktyvno-metodychni materialy shchodo kontroliu ta otsiniuvannya navchalnykh dosiahnen uchniv pochatkovykh klasiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv». Rezhym dostupu : mon.gov.ua/content/Нормативно-правова%20база/1-9-74.pdf.
 5. Dodatok do nakazu Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 19 serpnia 2016 roku №1009 «Oriientovni vymohy do kontroliu ta otsiniuvannya navchalnykh dosiahnen uchniv pochatkovoї shkoly». Rezhym dostupu : old.mon.gov.ua/img/zstored/files/1-2-08-i.pdf.
 6. Dikii O.Yu. Suchasni pidhody do orhanizatsii fizychnoho vyhovannya shkolariv. Pedagogichnii poshuk. 2019. №1. S. 24-28. Rezhym dostupu : http://nbuv.gov.ua/UJRN/pedp_2019_1_9. (in Ukrainian).
 7. Kaban L.V. (2017). Formuvalne otsiniuvannya navchalnykh dosiahnen uchniv u novii ukrainkii shkoli. Narodna osvita [elektronne naukove fahove vydannia]. Vypusk №1(31). Rezhym dostupu : https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=4471. (in Ukrainian).
 8. Klark Margarit. (2012). Chto yavliaetsia naibolee vazhnym v sistemakh otsenki dostizhenii uchashchikhsia: osnovnyie oriiientiry. Per.: A. Rezanov, O. Grinkova. Vashington : Mezhdunarodnyi bank rekonstruktsii i razvitiia (Vsemirnyi bank). 48 s. Seria SABER – Sistemnyi podhod k uluchsheniiu rezultatov obrazovaniia. Rezhym dostupu : <https://documents1.worldbank.org/curated/es/772141468325303759/pdf/What-matters-most-for-student-assessment-systems-a-framework-paper.pdf>. (in Russian).
 9. Kovalchuk V. (2012). Suchasni pidhody do otsiniuvannya navchalnykh dosiahnen iz fizychnoho vyhovannya studentiv. Fizychno vyhovannya, sport i kultura zdorovia u suchasnomu suspilstvi : zb. nauk. prats. № 4 (20). S. 285-289. (in Ukrainian).
 10. Kovylieva Yu.E. (2010). Monitoring kachiestva obrazovaniya v sovremennoi shkole: tsiena dostizheniia obrazovatelnykh rezultatov. Eksperiment i innovatsii v shkole. №2. S. 45-50. Rezhim dostupu : <https://cyberleninka.ru/article/n/monitoring-kachestva-obrazovaniya-v-sovremennoy-shkole-tsena-dostizheniya-obrazovatelnyh-rezultatov/viewer>. (in Russian).
 11. Kuzminska O. (2006). Portfolio yak odna z form otsiniuvannya dosiagne' ta samoreflksii litseistiv. Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Draho-manova. Seria 2. Kompiuterno-oriientovani systemy navchannia. №4 (11). S. 44-50. Vylucheno iz : <https://sj.npu.edu.ua/index.php/kosn/article/view/596>. (in Ukrainian).
 12. Lokshina O.I. (2009). Zmist shkilnoi osvity v krainakh Yevropeiskoho Soiuzu : teoriia i prak-

- стандарти фізичного виховання школярів США. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2019. Вип. 3 (111). С. 97-101.
14. Москаленко Н.В., Яковенко А.В., Сидорчук Т.В. Фізичне виховання школярів у зарубіжних країнах (XX ст. – початок XXI ст.) : [монографія]. Дніпро, 2020. 220 с.
15. Нова українська школа: основи Стандарту освіти ; за заг. Ред. М. Товкало. Львів, 2016. 64 с.
16. Нова українська школа: poradnik dla vchytelia ; za zag. red. Bibik N. M. K.: TOV «Vydavnychii dim «Pleiady», 2017. 206 s.
17. Пивоварова С.Н. Система оценивания результатов учебной деятельности учащихся школы. Муниципальное образование: инновации и эксперимент. 2011. №4. С. 20-25.
18. Пинская М.А. Формирующее оценивание: оценивание в классе : учебн. пособие. М. : Логос, 2010. 264 с.
19. Русаков А.А., Кулешова О.В. Контроль и оценка успеваемости по физической культуре в старших классах общеобразовательной школы. Педагогический ИМИДЖ. 2018. №3 (40). С. 119-125. Режим доступа : <https://journal.iro38.ru/files/Rusakov-A.A.-3-40.pdf>.
20. Савина А.К. Образование в Европейском Союзе. Проблемы современного образования. 2014. №2. С. 53-64.
21. Сороколит Н. Особенности физического воспитания в общеобразовательных школах Украины и Польши. *Kultura fizică: probleme ştiinţifice ale învăţământului şi sportului: materialele conferinţei ştiinţifice internaţionale a doctoranzilor*. Chişinău, 2012. S. 285-290.
22. Фишман И.С., Голуб Г.Б. Формирующая оценка образовательных результатов учащихся : методическое пособие. Самара : Учебная литература, 2007. 244 с.
23. Формативное оценивание на уроках. Практическое пособие для учителя ; сост. Р.Х. Шакиров, М.Ф. Кыдыралиева, Г.Н. Сахарова, А.А. Буркитова. Бишкек : Билим, 2012. 76 с.
24. Формирование оценочной компетентности школьников : [коллективная монография] ; гл. ред. Адамский А.И., составители Старостенкова М.В., Тубельский А.Н. М. : Эврика, 2004. 192 с. (Библиотека культурно-образовательных инициатив).
25. Яковенко А.В. Організаційно-педагогічні умови трансформації системи фізичного виховання школярів у зарубіжних країнах (XX ст. – початок XXI ст.) : дис. канд. наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.02. Придніпровська держ. акад. фіз. тика (druha polovyna XX – pochatok XXI st.) : monografiia . K. : Bohdanova A.M. 404 s. (in Ukrainian).
13. Moskalenko N.V., Yakovenko A.V. (2019). Natsionalni standarty fizychnoho vykhovannia shkolyariv SShA. Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Draho-manova. Serii 15: Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury (fizychna kultura i sport). Vyp. 3 (111). S. 97-101. (in Ukrainian).
14. Moskalenko N.V., Yakovenko A.V., Sidorchuk T.V. (2020). Fizichne vihovannya shkolyariv u zarubizhnikh kraïnah (XX st. – pochatok XXI st.) : [monografiya]. Dnipro. 220 s.
15. Nova ukrainska shkola: osnovy Standartu osvity ; za zag. red. M. Tovkalo. Lviv, 2016. 64 s. (in Ukrainian).
16. Nova ukrainska shkola: poradnyk dlya vchytelia ; za zag. red. Bibik N.M. K. : TOV «Vydavnychii dim «Pleiady», 2017. 206 s. (in Ukrainian).
17. Pivovarova S.N. (2011). Sistiema otsienivaniia riezultatov uchiebnoi dieiatelnosti uchaschikhsia shkoly. Munitsipalnoie obrazovaniie: innovatsii i eksperiment. №4. S. 20-25. (in Russian).
18. Pinskaia M.A. (2010). Formiruiushchieie otsienivaniie: otsienivaniie v klassie : uchiebn. posobiie. M. : Logos. 264 s. (in Russian).
19. Rusakov A.A., Kulieshova O.V. (2018). Kontrol i otsienka uspievaiemosti po fizicheskoï kulture v starshikh klassah obshchieobrazovatielnoi shkoly. Pedagogicheskii IMIDZh. №3(40). S. 119-125. Rezhym dostupu : <https://journal.iro38.ru/files/Rusakov-A.A.-3-40.pdf>. (in Russian).
20. Savina A.K. (2014). Obrazovaniie v Yevropieiskom Soiuze. Problemy sovriemiennogo obrazovaniia. №2. S. 53 - 64. (in Russian).
21. Sorokolit N. (2012). Osobiennosti fizicheskogo vospitaniia v obshcheobrazovatelnykh shkolakh Ukrainy i Polshi. *Kultura fizică: probleme ştiinţifice ale învăţământului şi sportului: materialele conferinţei ştiinţifice internaţionale a doctoranzilor*. Chişinău. S. 285-290. (in Russian).
22. Fishman I.S., Golub G.B. (2007). Formirushchaia otsienka obrazovatelnykh rezultatov uchaschikh-sia : metodicheskoe posobiie. Samara : Uchieb-naia litieratura. 244 s. (in Russian).
23. Formativnoie otsenivaniie na urokakh. Praktichieskoie posobiie dlia uchytelia ; sost. R.H. Shakirov, M.F. Kydyraliieva, G.N. Sakharova, A.A. Burkিতova. Bishkek : Bilim, 2012. 76 s. (in Russian).
24. Formirovaniie otsienochnoi kompietientnosti shkolnikov : [kolliektivnaia monografiia] ; gl. red. Adamskii A.I., sostaviteli Starostienkova M.V., Tubielskii A.N. M. : Evrika, 2004. 192 s. (Bibliotieka kulturno-obrazovatelnykh initsiativ). (in Russian).

- культ. і спорту. Дніпро, 2019. 285 с.
26. Bloom, B., Englehart, M. Furst, E., Hill, W., & Krathwohl, D. (1956). Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. Handbook I: Cognitive domain. New York, Toronto: Longmans, Green.
27. Foster D. Physical education and sport in schools. Briefing Paper. 2018. Oct 10. №6836. P.34.
28. Physical Education (HKDSE). Part I: Physical Education, Sport, Recreation, Leisure and Wellness: History and Recent Development. The Government of the Hong Kong Special Administrative Region. 2018. 35 p.
29. Prevalence of physical fitness in Chinese school-aged children: Findings from the 2016 Physical Activity and Fitness in China – The Youth Study / Zhu Z., Yang Y., Kong Z., Zhang Y., Zhuang J. Journal of Sport Health and Science. 2017. N6 (4). P. 395-403.
25. Yakovienko A.V. (2019). Organizatsiino-pedahohichni umovy transformatsii systemy fizychnoho vyhovannia shkolariv u zarubizhnikh kriinah (XX st. – pochatok XXI st.): dis. kand. nauk z fiz. vyhovannia i sportu : 24.00.02. Prydniprovaska derzh. akad. fiz. kult. i sportu. Dnipro. 285 s. (in Ukrainian).
26. Bloom, B., Englehart, M. Furst, E., Hill, W., & Krathwohl, D. (1956). Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. Handbook I: Cognitive domain. New York, Toronto: Longmans, Green.
27. Foster D. (2018). Physical education and sport in schools. Briefing Paper. Oct 10. №6836. P.34.
28. Physical Education (HKDSE). Part I: Physical Education, Sport, Recreation, Leisure and Wellness: History and Recent Development. The Government of the Hong Kong Special Administrative Region. 2018. 35 p.
29. Prevalence of physical fitness in Chinese school-aged children: Findings from the 2016 Physical Activity and Fitness in China – The Youth Study / Zhu Z., Yang Y., Kong Z., Zhang Y., Zhuang J. Journal of Sport Health and Science. 2017. N6 (4). P. 395-403.

Москаленко Наталія

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
м. Дніпро, вул. Набережна Перемоги, 10, 49094, Україна
e-mail: moskalenkonatali2016@gmail.com, тел. +38(067)7922022
ORCID <https://orcid.org/0000-0001-9162-5206>

Круцевич Тетяна

Національний університет фізичного виховання і спорту України
м. Київ, вул. Фізкультури, 1, 03150, Україна
e-mail: krutsevich.tatiana@gmail.com, тел.+38(067)9084142
ORCID <https://orcid.org/0000-0002-4901-6148>

Пангелова Наталія

Університет Григорія Сковороди в Переяславі
м. Переяслав, Київська обл., вул. Сухомлинського, 30, 08401, Україна
e-mail: kafedra.tmfvis@ukr.net, тел. +38(097)9227234
ORCID <https://orcid.org/0000-0002-4846-3907>